

על כוונתו

פ"כ תולדות אש"ר

כ"ס

מצוה הבאה בעבירה

① תהיה

② ק"ר א"ר

מובא בשם ה"בית הלוי", שפרשת תרומה באה לאחר פרשת משפטים, ללמדנו שאין ערך לתרומה שמגיעה מממון שהתקבל לא על פי משפטי התורה.

סיפר רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת "אור ישראל":

פעם בא אלי יהודי וסיפר לי, שבחול המועד סוכות ישב בנו יחד עם קבוצת אברכים בסוכתו, והם מילאו פיהם שירות וזמירות לה', לשם שמחת החג. קולות השירה הלכו וגברו, עד שהופרעה מנוחתו של השכן הזקן אשר היה דר בעליית הבית. כיון שאותו זקן לא יכל לגבור על קולותיהם, שפך עליהם מן העלייה דלי מים, כדי שיבינו את הרמז.

צעק אליו בני מן הסוכה, "איך אפשר לשפוך לכאן מים, והרי השכינה שורה כאן". בנימת גאוות אב סיים האיש את דבריו, "ראה כמה רגשי קדושה יש לבני".

אמרתי לו, "האם באמת סבור אתה כי השכינה שורה במקום שגוזלים את מנוחתו של אדם זקן? כלל וכלל לא! אמנם מצוה גדולה היא לשמוח ברגל ולזמר בשבחים לה'. אבל באופן זה היתה זו מצוה הבאה בעבירה".

א"ר יש לומר דהנה כהן מלינו שאמר סי' אל משם דבר אל בני ישראל וזה הוא פסע ראשון אחר מהן תורה שכתב דבר אל בני ישראל. אך יש לומר לידוע דאמרו רבותינו בסדרי מאן דריש לקים משפטי סוי יסבין ליה ספקא בלא ססדו וסמנין סוף דסדרין שומר מאד אה דיבורו סוף מס סמון מס משום כסאדם מדבר מס בני אדם כמניס יולין לספקין אוחו מדביקות סטי זולג אם זס סאדם יכול לססרות' על ידי דיבור סלדיק אז ססאי כלדיק לדבר סמו כי אדרבס על ידי דיבורו דביקות סי טוסס רוסס דייבורו ויכניס אוחו ניכ אל סקדוסס כן סוף סמנין דריש לקים סיס לדיק גדול וסיס שומר מאד דיבורו סוף לרבר מס בני אדם כלל זולג אם זס סאדם אסר סיס יכול לרומס אוחו אל סקדוסס אז כר סוי מסספי בסדי צודלוי אוחו סאס סיס יסר וכסר לוס יסבין ליה ספקא בלא ססדי וססס כסספלו כפגל ופססן סקדוססס סחורו לוסססן אז סיס מסס מפייכס לרבר סמסס לוס בל סליווי מסס ססטי

1 | [רין] מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. (א) כאשר צוה הש"י לקחת נדבות לבנין המשכן הנה לא הנתנה כשהיא לעצמה היתה חשובה אצלו, כי מה צורך יש להקב"ה בדברים חומריים וגשמיים כזה כסף ואבני חפץ, ובמה נחשבו בעיניו, ורק הרצון הטוב של הנותן הי' חשוב אצלו. כי אם לקח האדם מהדברים, אשר יקרים 6 המה בעיניו ונפשו מתאוה ומשתוקקת אליהם, ונתן אותם לבנין המשכן, הנה בזה עצמו הראה לדעת, כי אהבת ה' חרותה ושמורה בלבבו ודבר ה' יקר בעיניו מכסף חרוץ. ואת אהבה הוזה נכבד הי' בעיני המקום. ומה נאמנו הדברים, אשר ראיתי מובאים בשם האל"שין בהבנת דברי הכתוב (שה"ש ג' ט'): אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו 7 | וזה מרכבו ארגמן תוכו כצנף אהבה מבנות ירושלים. כי הקב"ה המלך שהשלים שלו, עשה לו אפריון כלומר המשכן, מעצי הלבנון, ובו כל כלי יקר, גילי זהב ומרבדי ארגמן - ולמה לו כל אלה? וכי דברים כאלה, אשר במעכה החומר יסודם, חשובים לגבי המקום? תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, זה מסאת בי בהדברים האלה רצופה ותתבלט האהבה של בנות ירושלים, כלומר האהבה, אשר תרחש כנסת ישראל להקב"ה, כי אם 6 | זדבו דברים יקרים כאלה אשר נפשו של אדם מחמדתם ומתאוה אלהם, הנה בזה עצמו הראה, כי אוהבים את ה' בכל לבבם ונפשם ואת אהבה הוזה יקר הי' אצל הקב"ה ועלה לו לרית נחות.

ב) ויהנה לא כל האנשים שווים המה בנוגע למחמודיהם ולא לכלם דברים יקרים שווים, אשר המה משתעשעים בהם. לאחד יש כלי זהב יקר, אשר הוא שעשועיו, ולהשני יש כלי כסף יקרים, אשר בהם ימצא קורת רוח ואשר ירחיבו את דעתו. לזה יש כלי נחשת נהדר מאד, מעשה ידי אומן נפלא, אשר יקר הוא אצלו מכסף אופיר, ולזה יש מרבדים מתכלת וארגמן, אשר ערכם רב מאד, וכאלה עוד מהדברים היקרים אשר נפש האדם מתאוה להם. ורצה הקב"ה שכל אחד ינדב הדבר היותר יקר אצלו, ואשר העדרו יכאיבו ויעציבו ביותר, ובוה תבחן חיבתו למקום וגודל אהבתו אליו. ולפי י"ל דמה שנאמר במקרא כאן מאת כל איש אשר ידבנו לבו, אין מסירות ידבנו מלשון נדבה, רק מלשון דאב שפירושו תאוה וחשק, כמו

③ ה"ש וכוון

①

י'רמ' ל"א כ"ד): כי הרויית נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי (כי דאב
 הוא כמו תאב, דאותיות זיטלג'ת שהן כל ממוצא הלשון מתחלפות כידוע).
 והפירוש הוא: מאת כל איש אשר ידבנו לבו, כלומר מאת כל איש את כל אשר
 לבו משתוקק ויכסוף אליו, זה עצמו תקחו את תרומתי, וידבנו
 לפיו הוא כמו ידאבנו, כי כן משפט הלשון שהאלף נבלעת
 במבטא כמו (בראשית כ"ה): והנה תומים בבטנה במקום תאומים,
 יתן את של תך (שמואל א' א') במקום שאל תך, ותזרני חיל (שמואל ב'
 כ"ב) במקום ותאזרני, וציון רש"י שמות י' כ"א על מקרא וימש חשך
 שכתב, דלפי שאין הכרת האלף נכרת לכן אין הכתוב מקפיד על חסרונה עיי"ש.
 (ג) ואם נפרש דאב מלשון צער מדאגה, כאשר כן פירש הרד"ק בירמ' שם,
 י"ל ג"כ כמ"ש, והפירוש במקרא כאן יהי: מאת כל איש אשר
 ידבנו לבו, כלומר מאת כל איש כל דבר שיצר לבו ויכאב לו
 בהעדרו, זה עצמו תקחו ממנו, כי אם יתן איש דבר שהעדרו יסבב לו צער
 וכאב הנפש, יהי זה לאות על גודל אהבתו את ה' וחיבתו אליו, כאמור.

4
pe

ויקחו לי תרומה (כ"ה ב')

מפרש רש"י: לי לשמי, מקשים המפרשים, הלא מצינו בחז"ל שאמרו: לעולם
 יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה -
 ומדוע במצוה זו ציונה התורה דוקא לשמה? - וי"ל: כי אעפ"י שמצוה שלא לשמה,
 ג"כ נחשבת מצוה ומקבלים עליה שכר, כי אין הקב"ה מקפח שכר אפילו של שיהא
 נאה, אבל מ"מ מצוה שלא לשמה, לא יכולים לעשות מקום השראת השכינה.
 (כמש"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - כדי שיהא מקום להשראת השכינה
 צריך להיות לשמה דוקא, בכונה תורה ורצויה).

5

53
2011

בספר אהל יעקב מבאר את הפרשה וז"ל: כי מה שבחר הקב"ה כסף וזהב
 ודומיהם וצוה לעשות לו מהם משכן (ולא צוה לעשות לו משכן מאורות עליונים
 הנאותים לו) - לא מאהבת ד' את הרברים האלה, אך מחמת שהם יקרים בעיני
 האדם כנת האדם דבר הנאהב לו נדכה לד', ממיאל גם אהבתו ניתנה עמו, כי
 באמת אין לך דבר ואין לך מקום המובחר יותר להקב"ה כ"א אהבת ישראל,
 ובהצטרף אהבה פרטית של איש ישראל יעשה ממנה בית לשכינה, והיה ראוי
 שיצוה הקב"ה שיתן כל איש ישראל חלק אהבתו את ד' לעשות ממנו משכן. אך
 איך יצויד הרבר לקחת ענין רוחני, היינו אהבת כל איש אשר בלב עמוק, לזאת
 צוה הקב"ה שיתן כל אחד נדבה, חפץ גשמי ובוה יהיה נותן חלק אהבתו את ד'. כי
 אם יתן איש דבר שאהבתו אליו חזקה כמו כסף וזהב וכדומה נמצא שהוא נותן עם
 החפץ ההוא חלק אהבתו שהוא רוחש לחפץ הג"ל, עכ"ל.

ולענ"ד נראה לבאר את הענין באופן אחר. מה שהקב"ה צוה להביא כסף וזהב
 לעשות מהם משכן, מפני שכל תכלית המשכן לא היתה שהשראת השכינה תהיה
 רק במשכן אלא התורה אמרה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר
 אלא בתוכם, כונת התורה היא: שהמשכן יביא קרושה בכל החיים הגשמיים.
 המטבח של ישראל צריך להיות בית המקדש שיהיה בתכלית הכשרות. חדר האוכל
 צריך להיות בית המקדש, כי כל מה שאוכל ידע שאינו בזה גזלה ויתן מלחמו
 לרעבים, חדר השינה בודאי צריך להיות בית המקדש ממש, לשמור טהרת
 המשפחה. וכן כל אחד במסחרו צריך להיות מקודש הן שלך צדק ולאן שלך צדק,
 והעיקר לקדש את הרברים הגשמיים, שכשעה שעוסק ברברים גשמיים יהיה הכל
 מקודש. לכן צוה התורה לעשות המשכן בכסף וזהב, שזה יהיה סמל לקדש את
 הכסף והזהב. זאת אומרת לקדש החיים הגשמיים, שכל פרוטה ופרוטה שאדם רוכש
 לו תהיה מקודשת ולא יהיה בה גזילה, אונאה, רבית, וביטול תורה ותפילה.

u

u

וכן מצינו אצל כהן גדול שחז"ל אומרים שהמכנסים היו מכפרים על גילוי
 עריות, האבנט היה מכפר על הרהור הלב, הציץ היה מכפר על ענות, המעיל היה
 מכפר על רציחה, כ"כ היה מקדש את הרברים הגשמיים שלו - עד שהבגדים שלו
 הביאו כפרה לבני ישראל. וכן מצינו בחז"ל שהשולחן של אדם מכפר. כי יכולים
 להגיע למדרגה כזו לקדש את השולחן שיהיה כמו מזבת וזהו רצון התורה שתהיה
 קרושה בכל הרברים הגשמיים, כי לא מספיק שישמור על הקרושה רק בשעה
 שלומד ומתפלל ואח"כ יהיה איש חילוני - אלא בכל מה שעושה יעשה בקרושה
 ובוה מקיימים "שויתי ד' לנגדי תמיד".

36

2

וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים" (שמות כה, ה). "תחשים מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם סגונא ששש ומתפאר בגוונים שלו" (לשון רש"י שם עפ"י שבת כח).

אם נבראה בריה חדשה לשעה, סימן שהיה זה צורך שאין לוותר עליו שהמשכן יכוסה בעורות תחשים דוקא. מהו הצורך הזה? למה אי אפשר לצאת ידי חובה בעורות הקיימים? חריגה כזאת מן המציאות לברוא מין חיה שלא נברא בששת ימי המעשה, מראה על נחיצות עליונה שבדבר. אבל לא גילו לנו חכמינו נחיצות זו מהי. אולי נגיד שהיה צורך בעורות תחשים בגלל רבוי הגוונים שלהם. להגיד שגם לקדושת המשכן רבוי גוונים. את קדושת המשכן אפשר לראות מהרבה נקודות השקפה וזויות ראייה. אם העבודה המעשית שבמשכן היתה קבועה ועומדת בלי כל רשות לשנות אותה כמלא נימה, הרי משמעותו העיונית של המשכן ניתנה להדרש בכמה פנים. אפשר לראות את חשיבותו של המשכן בהרבה גוונים. כל אחד רואה אותה באור אחר, באור משלו. באור שעניי רוחו מסוגלות לראות.

6

6
קטן
ה

לפי חז"ל יש גם בין המינים שנבראו בששת ימי בראשית, חיה שיש לה רבוי גוונים אלה והיא נקראת "תלא אילן". ואף על פי כן היה צורך לברוא לשעה את התחש הזה, כי "תלא אילן" הנה חיה טמאה ואילו התחש של משה היא חיה טהורה. (ראה שבת כח). כי רבוי הגוונים שיש לקדושת המשכן ולמשמעותו הרעיונית, צריך להיות ממקור טהור. כל ההשקפות על אודות המשכן וקדושתו, צריכות להיות על טהרת התפיסה היהודית המקורית. גוונים שמקורם ממין טמא, אין מקומם במשכן.

רבוי גוונים שמקורם טהור, אין בו פסול. כי ע"פ פנים לתורה, כל אחד מגלה בתורה פנים אחרות, לפי כוח תפיסתו והבנתו. כפטיש יפוצץ סלע. קרני ההוד של פני משה מקבל התורה, הן קרני ההוד של התורה שקבל. הרבה קרנים לשמש והרבה קרנים לאור התורה. כל צבעי הקשת ישנם במחשבת היהדות המקורית. בחינת אלו ואלו דברי אלוקים חיים. אם המצוה המעשית מוכרחה להיות מוגדרת בלי היתר לסטיה כלשהי, הרי טעמי המצוות ומשמעותן הם רבים ושונים וכולם ביחד אמת אחת הם. אין סתירה ביניהם. אדרבה, רבוי גוונים יוצר הרמוניה שלמה. רבוי גוונים אין פירושו נגוד אלא השלמה. כל גון נוסף, משלים את התמונה הכללית. על ידי כולם ביחד מתקבלת תמונה מרהיבת עין.

רבוי הגוונים הוא בעיקר בספירות העליונות. בספירות הנמוכות, בין המוני עם פשוטים, יש תפיסה אחידה והשקפה מגובשת אחת לקדושת המשכן ומקום השכינה. רק בין בני עליה מועטים, בעלי גדלות דמוחין, מתרבים השבילים וכל אחד הולך בשביל משלו לאותו הר ההר של פסגת היהדות. לכן היו עורות התחשים המכסה העליון, מתחתיהם היו מכסות אחרים ואילו הם היו מעליהם. "ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה" (שמות כו, יד).

לעומת זאת בתוך המשכן למטה היה הכל מדויק. כל כלי מכלי המשכן נעשה במתכנת מדויקת. לא ניתנה רשות לעשות אותם פעם כך ופעם כך, אלא תמיד במתכנת אחת. המתכנת הזאת לא נקבעה על ידי בני אדם, אלא על ידי צו מפורש מאת ה'. בצלאל לא עשה לפי ראות עיניו, אלא לפי מה שנאמר לו. כי בעולם העשייה של היהדות אין מקום לגמישות. התחומים הם מדויקים והגבולות ברורים. אין מקום לשתי צורות של קיום מצוות. המצוות ניתנו בדפוטים נצחיים שאין לשנות אותם.

"אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יהונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו, משה רבנו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים וכו'" (ברכות נה).

3

הנה משה ככל בני ישראל שהקדימו נעשה לנשמה. הכלים שבמשכן הם בבחינת נעשה. בהם עושים את עבודת ה' המעשית. ואילו המשכן כאהל, הרי היה עליו גם עורות תחשים בעלי רבוי הגוונים, רמז למחשבה מרובה הרעיונות, בבחינת נשמה. והיהדות מקדימה ומעדיפה את הנעשה על הנשמה. המעשה חשוב יותר מהמחשבה.

(7) ע"מ

(8) ע"מ

ד. עד שלא הוקם המשכן - היו הקמות מותרות, ועבודה בכורות.

משהוקם המשכן - נאקרו הקמות, ועבודה בכהנים.

קדשי קדשים נאקלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים - בכל מתנה וישראל.

ה. קאו לגלגל - התרו הקמות; קדשי קדשים נאקלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים - בכל מקום.

ו. קאו לשילה - נאקרו הקמות; לא היה שם מקרה, אלא בית של אבנים מלמסון, ויריעות מלמעון.

והיא היתה "מנוחה" (דברים יב ט).

קדשי קדשים נאקלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני - בכל הרואה.

ז. קאו לגלגל - התרו הקמות; קדשי קדשים נאקלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים - בכל צרי ישראל.

ח. קאו לירושלים - נאקרו הקמות, ולא היה להם עוד מקום, והיא היתה "מנוחה" (שם).

קדשי קדשים נאקלים לפני מן הקלעים, קדשים קלים ומעשר שני - לפני מן החומה.

בביאור התבדל שבין העמדת המשכן ושילה, לבין בניית בית המקדש

והנה צריך לבאר החילוק שבין המשכן ושילה לבית עולמים, מה שבית המקדש היה צריך לבנותו דוקא במקום אשר יבחר ה', והיה צריך למצוא את אותו המקום דוקא, כמו שאמר דוד המלך, אם אתן שנית לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאכיר יעקב, (תהלים קלב) וכמבואר שהיה דוקא באותו מקום, כמ"ש הרמב"ם בהלכות בית הבחירה, שהיה צריך לנבוא שיעיד להם על המקום. וכמ"ש בספרי עה"פ "לשכנו תדרשו ובאת שמה" (דברים יב ה) שדוקא ע"י נביא, "דרוש עפ"י נביא, דרוש ומצוא, ואח"כ יאמר לך נביא", ואילו על המשכן ועל שילה לא נאמר להדיא כן שהיתה בחירה על אותו מקום.

(9) ע"מ
הנה משה ככל בני ישראל שהקדימו נעשה לנשמה. הכלים שבמשכן הם בבחינת נעשה. בהם עושים את עבודת ה' המעשית. ואילו המשכן כאהל, הרי היה עליו גם עורות תחשים בעלי רבוי הגוונים, רמז למחשבה מרובה הרעיונות, בבחינת נשמה. והיהדות מקדימה ומעדיפה את הנעשה על הנשמה. המעשה חשוב יותר מהמחשבה.

(10) ע"מ

והנה צריך לבאר החילוק שבין המקדש הוא בית ה' אשר בארץ, כמ"ש: "בנה בניתי בית ובול לך מכוון לשבתך עולמים", והוא נמר עליות הקדושה שבארץ ישראל, "עשר קדושות נתקדשה ארץ ישראל זו למעלה מזו וזו למעלה מזו", (מסנה ריש בלילם), "ארץ ישראל גבוהה מכל והארצות וירושלים גבוהה מכל ארץ ישראל ובית המקדש מירושלים", (קידושין ס"א ע"א) וע"י נאמר יקמת ועלית, עד שבא אל בית ה' אשר בארץ, והוא מכוון כנגד בית המקדש שלמעלה, וזה עשר השמים, (בראשית כ"ו ז) אשר שם סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ששם סדרי העליות עד כסא הכבוד שלמעלה. ובוה"ק (ח"ב קנ"א) "קב"ה כד ברא עלמא וכ"י פליג ישובא ואסתר עלמא סתרניה דנקודה דרא, ומאן איהו, דא ארעא קדישא, ארעא קדישא אמצעייתא דעלמא, ובאמצעייתא דארעא קדישא איהו ירושלם, אמצעייתא דירושלים איהו בית קדש הקדשים, דכל טיבו וכל מוונא דכל ישובא תמן נחית מלעילא". שבית המקדש הוא השלמת סדרי עליות המקומות שלמעלה, והוא החיבור בין שמים וארץ, ושם התחלת סדרי העליות של התפילות והנשמות למעלה, ולכך נקרא בית המקדש בלשון הכתוב "צואר", שהוא מקום החיבור בין הראש לגוף, כך בית המקדש שבו מתחברים שמים לארץ, כמו שנאמר "יברכך ה' מציון עושה שמים וארץ", ולפיכך היתה שמחה ביום הקמת המשכן, כיום שנבראו שמים וארץ שבו ההשלמה לשמים וארץ.

והנה בתהילים ע"ח בפרק המוכיר משכן שילה נאמר אחר כך, "וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה את הר ציון אשר אהב ויבן כמו רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם" ופירש שם במלבי"ם כמו רמים מקדשו, שהמקדש היה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שהוא מקדש עולם העליון עם עולם התחתון, והוא כמו רמים עולמות העליונים. והיסוד שלו כמו הארץ. ואילו משכן שילה נאמר עליו שם בפרק ע"ח: "ויטש משכן שלו אהל שכן באדם", שהמשכן הוא רצונו של הקב"ה לשכן בתוכו, והיינו שבא "אלינו" דוקא, באופן של אהל ארעי, ללא סדרים ומדרגות ועליות המקומות, אלא אהל שכן באדם. גם נרמז בזה מש"כ האלשיך עה"פ וישכנתי בתוכם, מאמר חז"ל, בתוכו לא נאמר, כיא בתוכם, וזהו "אהל [צ' שכן באדם] דוקא. וכן כתב באוה"ח פרשת בחוקתי.

והנה ראיתי בכתבי ר' צדוק הכהן, חילוק בין משכן שילה לבית המקדש, ששילה היא בחינת משיח בן יוסף, שאין לו קיום לעולם, ולעומתו בית המקדש בית עולמים, היא בחינת משיח בן דוד.

(4)

[תרפ"ח]

10 אלה ראו השר"ג

הרמב"ם פ"א מה' צית הבחירה ה"ו וז"ל ועושי
 במקדש כלים (בכת"י הגירסא היא שבעה כלים
 וכנראה מנה את הכיור וכו' ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן
 ושלשום בתוך הקדש לפני קדש הקדשים עכ"ל. הנה
 הרמב"ם כלל במזבח בנין המקדש גם את דין עשיית
 שבעת כלים אלו, והיינו טעמא משום דסובר דהם חלק
 קיומא עם המקדש. אלא דל"ע למה השמיט כאן ארון
 שהרי ארון מקומו בקדש הקדשים. וזו ל"ע דהרמב"ם
 א"כ צפרקים הבאים ביאר דיני עשיית וזרת הכלים
 האלו ואילו עשיית הארון השמיט, ובפ"ד ה"א רק כתב
 וז"ל אכן היחה בקדש הקדשים במערבו שעליה הי'
 הארון מונה וכו' עכ"ל, ולא הזכיר מארון יומה, והלא
 בקרא נחבאר עשייתו וזרתו של הארון, ולמה השמיט
 הרמב"ם דינים אלו.

והנה מבואר ביומא דף נ"ב ופסקו הרמב"ם בפ"ד מה'
 צית הבחירה ה"א דבצית שני לא הי' ארון
 שיאשיהו גזזו, וז"ע למה לא עשו בצית שני ארון חדש
 כמו שעשו את כל הכלים. והרי צרמז"ן בפרק המזבח
 (מ"ע ז"ג) מבואר להדיא דאם נשבר הארון עושים ארון
 חדש. ונראה לומר דכל חלות שם ארון היא רק ציהד
 עם הלוחות, וכדכתיב בקרא ארון העדות או ארון
 הצבית, וע"כ בצית שני דחסרו הלוחות ממילא לא הי'
 ארון ג"כ.

ואשר דנראה עוד, דכל עשייתו של הארון אינה קיום
 של מקדש וכלי המקדש כשאר הכלים, אלא
 דקיומו נאמר ושייך רק ללוחות, דדינם ומזותם הוא
 דלריכות להיות צארון, דהרי גם שבני הלוחות היו
 מונחים צארון צפ"ע דהיו שני ארונות (ירושלמי שקלים פ"ו
 ה"ב), אף דבהלכות כלי המקדש אינו שייך שני ארונות
 כלל, ועל כרחק דקיום של ארון ודינו נאמר בחפצא של
 הלוחות (ב), דלריכות להיות צארון ושייך גם לשבני
 הלוחות. וא"כ נראה דסובר הרמב"ם דכל דין הנחת
 ארון ועמידתו בקדש הקדשים אינו קיום של מקדש
 כמנורה ושולחן, אלא דכל דינו נאמר בחפצא של ארון,
 דחפצא של ארון צריכה להיות בקדש הקדשים, אבל קיום
 של כלי המקדש דלריכה להיות במקומו במקדש לא שייך
 לארון. וכמו נזננת המן ומקלו של אהרן דמזותם ג"כ
 בקדש הקדשים, הגע בעצמך האם גם הם שייכים לקיום
 של מקדש וכליו, הלא פשוט דדין של קדש הקדשים גבס
 והוא רק דחפצא של נזננת המן ומקלו של אהרן מקומם
 הוא בקדש הקדשים, אבל אין צוה קיום של כלי המקדש,
 וכמו כן הארון. והנה הרמב"ם פ"ד מה' צית הבחירה
 ה"א כלל ציהד נזננת המן ומקלו של אהרן עם ארון,
 והיינו טעמא משום דדין מקומם וקיום עמידתם בקדש
 הקדשים חד דינא וחד קיומא הוא. וע"כ השמיט

הרמב"ם את הארון בעשיית כלי המקדש וצמיגוס,
 דקיומו אינו של מקדש וכליו, אלא דין של ארון צפ"ע
 השייך ללוחות (א).

אלא דל"ע אמאי לא מנה הרמב"ם את מזות עשיית
 הארון כמזות צפ"ע (כמו שמנה הרמב"ן
 בהשגות למ"ע ל"ג). יש לומר דכיון דכל דינו של הארון
 הוא רק בחפצא של הלוחות, דחלופה ומזותה שיהיו
 צארון, ממילא דאין זו מזות צפ"ע צמיגן תרי"ג כלל.

והו ז"ע למה לא הביא הרמב"ם (פ"א ט"ו ה"ו) גם את
 שאר כלי השרת, והרי בפרשת תרומה גבי משכן
 [עיי' צרמז"ם ריש ה' צית הבחירה שגם משכן נכלל
 במזות בנין המקדש] ובדברי הימים גבי בנין המקדש
 מצוהרים המה, ונלטוו לעשותם. ונראה דהיינו טעמא,
 דהרמב"ם בהלכות צית הבחירה הביא רק אותם הכלים
 דקיומם ומזותם הוא רק במקומם שנאמר בהם. ועוד

יומר נראה דקיום של כלים אלו אינו מתקיים רק בהם
 גופא, אלא גם צמקומם, דלריך שיהיו זו כלים אלו.
 (והנה מזה שבין כלים אלו מנה הרמב"ם גם הכיור וכו',
 מבואר דדין כיור לא נאמר רק בהכשר קידוש ידים
 ורגלים, אלא דהוא קיום צפ"ע של כלי המקדש). ועיי'ן
 צרמז"ם גם בפ"א (ט"ו) ה"ו שמנה כלים אלו וכתב את
 מקומו של כל כלי, והיינו משום דמונה רק אלה דקיומם
 הוא בצירוף עם המקום.

והנה אימא צמכילתא (משפטים פרה"ב י"ט) מל"ג אה
 וצכל אשר אמרתי אליכם תשמרו למה נאמר
 לפי שהוא אומר ושמרת את השלחן אם שיין עובר בלא
 תעשה וצכל אשר אמרתי וגו' ע"כ. והרמב"ן מנה ל"ח
 זו צמיגן תרי"ג והוסיף אפילו מזכות (א). ונראה דאם
 שינה מקום הארון אינו עובר בל"ח, דל"ח זו נאמרה
 רק בכלי המקדש שקיומם צמקומם, אבל צארון דאינו
 מבלי המקדש, וקיומו בקדש הקדשים הוא דין צפ"ע,
 דמקומו בקדש הקדשים כש"ל, אם שינה את מקומו
 ליכא לאו זה.

* * *
 תשובת הגר"מ

דברייך צדברי הרמב"ם דצית הבחירה עוצים מאד,
 אך עדיין לא תירצת רק על זה שאינו חושב
 א"ה הארון צמזות עשיית כלי המקדש, אבל על השמטתו
 כל דיני ארון וזרתו ומצניחו עוד אינו מספיק דצריך,
 יתף דחלית דינו שייך רק ללוחות, ג"כ לא הי' לו
 להשמיט, והלא נ"מ לע"ל כשיהיו הלוחות.

תשובת הגר"מ

** מה שהעיר אאמו"ר הגאון שליט"א מארון דעדיין לא
 תירצתי לגמרי, משום דמ"מ דין ארון חסר
 צרמז"ם. הנה עכ"פ בהלכות צית הבחירה וכלי המקדש
 ליכא השמטה דאינו שייך להם, וצנוגע למזות עשיית
 הארון צפ"ע, נראה דהרמב"ם סובר דכיון דארון אינו

5

מענינו של כלי המקדש כמו שביארנו, ממילא כל דין עשי וקיומה אינה שייכת גבי, דאף דמשה נצטוו עליו ונכלל בעשיית הכלים, נראה דהוא נצוי מיוחד גבי משה לצד, ורק שם הייתה חלום שם עשי ודין קיום עשי, אבל לצורות אינו שייך זה, ואולי י"ל דהרמז"ס סובר דכל שם ארון הוא רק צורתו שעשה משה (וחולק בזה על הרמז"ן), וע"כ השמיט, ועכ"פ לא קשה מידי דהרמז"ס הביא רק כלים אלו דקיום עשייתם וזוהרם הוא מדיני כלי המקדש, אבל אחריתא לא, וכמו שלא הביא דינא ושיעורא של נצונת המן.

(12)
פ

(13)
פ
ס
ס

והנה לפי זה היסוד שהניח לנו, שהכרובים ואופן עמידתם היו להוראה על ענין עסקם בתורה ועבודה, ולענין עסק הדרך ארץ במלאכה ועבודת הפרנסה, — יש לנו מעתה ליתן טעם לשבח על מה שעמדנו בתחילת דברינו, מה שבמדבר לא היו כי אם שני הכרובים שעמדו על הכפורת, ונעשו מקשה אחת מהכפורת בעצמו, ובימי שלמה היו ארבעה, היינו נוסף לשני אלה שהיו על הארון, היו עוד שנים גדולים עומדים על הארץ, וגם מה שכולם היו דומים כרביא, כלומר כתינוק, ואף שנעשה הכל ברוח"ק, בכתב מיד ה' עלי השכיל וגו', אבל כאמור יש לתת בזה טעם על ההוראה שהיתה בזה לכלל ישראל על הנהגתם בתורה וד"א. והענין בזה, כי בימי משה רבינו ע"ה שהיו ישראל במדבר, וכל המון בית ישראל למקטנם ועד גדלם כולם כאחד אכלו משולחן גבוה, לחמם ניתן מימיהם נאמנים עם כל צרכיהם, והיו או בבחינת קטן הסמוך על שולחן אביו, ועל זה רמזו הכרובים שהיו דומים כרביא, כלומר כתינוק היונק משדי אמו באין מחסור דבר, ולכן היתה חובה על כולם בלי יוצא מהכלל לשקוד על התורה והעבודה מבלי פנות ימין ושמאל, ולכוונה זו עשו את הכרובים מעשת אחת מן הכפורת עצמו, באופן שאי אפשר לזווג משם או לפרקם, אלא מחוברים בו באופן טבעי מתחלת יצירתם, כדי לרמוז בזה ולהורות להם לישראל, שגם הם צריכים להיות תמיד מדובקים באורייתא וקוב"ה, ושלא ימוש ספר התורה מפייהם אף לרגע, דברים ככתבן ממש, וזו הייתה ההוראה לכל המון בית ישראל לכלל ולפרט.

16

21

20

31

אולם בימי שלמה, שכל המון בית ישראל ישבו כל אחד איש על נחלתו שדהו וכרמו, והיו צריכים לחרוש ולשדד אדמתם, לזרוע בשעת זריעה ולקצור בשעת קצירה וכו', ולכן עשה שלמה שני כרובים גדולים גבוהים עשר אמות, ורחבם על פני רוחב כל הבית קודש הקדשים, והעמידם על הארץ, להורות על פלל בית ישראל, שהכלל כולו אי אפשר להם לעמוד תמיד

דבוקים על הארון, ומוכרחים גם לעמוד על הארץ לעבדה ולשמרה, כדי להנציח לחם מן הארץ, לאכול מפריה ולשבוע מטובה, ואולם גם אותם עשה צורת כרובים, היינו כרביא, כדי לתורות להם לדעת, שאע"פ שעוסקים בעבודת האדמה או במלאכה ושאר מיני דרך ארץ, לא ישימו כל כוחם אונם ומרצם לאסוף הון ולצבור עושר, אלא צריכים שיעשו תורתם קבע ומלאכתם עראי, ולשים עיקר רעיונם ומענינם רק בתורת ה' ועבודתו ית"ש, ולא יעלה על דעת איש חלילה כי בכוחו ועוצם ידו יעשה חיל ועושר, אלא ישים בטחונו בהש"ת שהוא הון ומפרנס ומכלכל מִקרני ראמים ועד ביצי כנים, והוא מוריש ומעשיר משפיל אף מרום, והאדם בכל חכמתו וחריצותו התאמצותו, אין בידו וכוותו לעשות מאומה, אלא הוא רק בבחינת תינוק עולל ויונק, כמו שאמר דוד (תהלים קלא) אם לא שויתי ודוממתי גפשי כגמול עלי אמו, והיינו שייחס את כל חכמתו וגבורתו ועושר כבוד מלכותו רק להקב"ה לבדו, והוא בעצמו אינו אלא כגמול המוטל על חיק אמו שהוא חסר אונים וחלש מלעשות שום דבר קטן או גדול, ועל זו הכוונה עשה גם אלו הכרובים הגדולים בקומה ורוחב — שעמדו על הארץ ורמזו בזה לכלל המון בית ישראל — בדמות רביא, כתינוק. ואמנם אלו נעשו להוראה לכלל המון העם, ולהם אי אפשר אלא להנהיג בדברי תורה גם מנהג דרך ארץ, ולכן היו פניהם מצודדים מעט גם אל הבית, ועומדים על הארץ — אולם, גם או צריכים להיות יחידי סגולה שתהי' תורתם אומנתם, להגות בתורת ה' יומם ולילה ולא ימוש ספר התורה מפייהם דברים ככתבן ממש, ולעמוד ולייגע בתורה כדי לברר וללבן שמעתתא אליבא דהלכתא, לדעת מה יעשה ישראל בכל עת וזמן, בכל ספק המתעורר ובכל שאלה העולה על הפרק, ואשר לזה צריכים הם להיות תמיד פנויים מכל מעשה ומחשבה, להיחסם עומדים על משמרתם ותפקידם זה, (ועי' ברמב"ם סוף הלכות שמיטה ויבל, שהם חיל ה' בבחינת שבט לוי), ואשר דבר זה אי אפשר לקחת מכל אלה שמתשבתם ורעיונם כבר נתונות גם על המתיה ועל הכלכלה, אלא רק מאלו שגומם ונפשם וכל מחשבתם והגיונם מוקדשות רק לתורת השם ועבודתו ויראתו בלבד, ומשחררים הם מכל עול שבעולם, וכל עסקם הוא רק בעמלה של תורה בלבד. ולטעם זה, אף בימי שלמה שאז עמד כלל ההמון, על הקרקע, איש תחת גפנו ותאנתו, ושעל זה הורו הכרובים הגדולים שהעמידם שלמה על הארץ, כמבואר לעיל, אבל היו או על הארון גם אלו הכרובים הקטנים, שהיו מימי משה במדבר באהל מועד, ואשר נעשו מגוף

6

11

16

21

20

31

36

41

46

51

6

הפמרת תרומה

וה' נתן חכמה לשלמה ויהי שלום בין חירם ובין שלמה. מבאר לן הכתוב מעלת שלמה איך היה מושגח מן האל יתב'. דהענין הוא דהנהג' מיני דרכי חכמה יש. א' חכמה מכח מזל שנולד כמזל רום ורוממות. וא' שהיא מהקב"ה בעצמו ובכבודו ונ"מ בין שני דרכים אלו. אי בא לו החכמה מכח המזל א"א לעלות אליה בלי סולם ההדרגה וצריך לעלות ממדריגה למדריגה מתחלה צריך להתעסק בחכמה קלה ואת"כ הולך לחכמה גדולה עד שיוכל לברר בין הטעאה למופת שלא ישאר לו שום ספק. ואל זה לא יוכל להגיע בתחלת הבנתו אלא בסוף ימיו עת שנתייבש הליחה וכל ימיו צריך לפרוש מתענוגי עולם המביאין לידי סכלות. אמנם אי באה לו החכמה מהקב"ה בעצמו. הרבה ריות והצלה לפניו שיוכל להשיג כל זה בלי הכנה. ועוד יש נ"מ אם החכמה באה לו מכח המזל מוכרח להיות יושב בדד שאנן ושקט ואין מחריד ובמנוחה ובבטח ואז יוכל להשיג כמש"ה גבי יששכר וירא מנוחה כי טוב ויט שכמו לסכול. משא"כ אם השם מאציל עליו החכמה א"צ לזה וזהו שהודיענו הכתוב איך היה שלמה מושגח דאף שה' נתן חכמה לשלמה- אעפ"כ היה לו שלום בין חירם מלך צור. ועוד י"ל דהנהגה אם החכמה באה לו מכח המזל א"כ יש לו מתנגד. דכל מזל יש לו מתנגד. ויובן עפ"י מאמר המדרש ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי אי במדרש אלו לא הודיע אלהים אותך את כל זאת. ר"ל אלו היית נבון וחכם מעצמך לא אמרתי לך כדברים האלה אתה תהיה על ביתי וכו' ותמוה דמאי נ"מ לפרעה אם הוא חכם ונבון מעצמו או מהקב"ה. ונר' דהנהגה אם האדם מקבל פעולה ממערכת המזל שיהיה חכם, מקבל ג"כ פעולה שיהיה נרדף יותר משאר אישי השפלים כי לא יתכן שיהיה חכם ולא יתקנאו בו אנשים כי כן מורה המערכת שיש לו מתנגד ואולם אם האל יתב' השפיע לו חכמה אין לו קטרוג כלל כי מאתו לא תצא רעה ואין טוב מצד הרע כי הכל טוב ואי במדרש על פיך ישק כל עמי כולם ישוקו אותך מחמת חבה שתהיה נושא חן בעיני כל עמי. ולפ"ז יובן המדרש אילו לא הראה אלהים אותך את כל זאת והיית חכם עפ"י המערכת לא אמרתי לך כדברים האלה דבלתי אפשר בלא קטרוג ומתנגד ולא יכולתי לומר על פיך ישק כל עמי דהא יש לך מתנגדים. אבל אחרי אשר הודיע אלהים אותך אין נבון וחכם כמוך כי היא מאת ה' והיא כולו טוב ולכך על פיך ישק כל עמי. ונ"ש באן זה' נתן חכמה לשלמה שלא קיבל פעולה מן המערכת ויוכל להיות שלום ואמת בימיו ולכך ויהי שלום בין חירם ובין שלמה וק"ל:

14

הכפורת אשר על הארון, והיו פורשי כנפים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת, ופניהם איש אל אחיו - לתורה על חלק מהעם אלו בני העליה יחידים סגולה, שהם צריכים להיות תמיד על משמרת התורה ועבודת ה' לשאת ולרומם את דגל התורה למעלה, והמה יסוכו ויגינו בנפשם ורוחם על דת משה וישראל, והם צריכים להיות תמיד פניהם איש אל אחיו בלי פנות ימין ושמאל, ובלי לנסות לשום צד מהצדדים; וביותר חל החיוב על הבתורים והאברכים הצעירים אשר עדיין אין הריחים מוטל כ"כ על צוארם בעול הבית ועמל הפרנסה, שעליהם מוטלת החובבה ביתר שאת להיותם דבוקים וצמודים ללימוד התורה בכל תוקף וצו, ולא יחזו ממנה זיו כל שהיא, כי מהם תצא תורה ודבר ה' זו הלכה, ועל כוונה זו רמזו הכרובים הקטנים שהיו על הכפורת, שמלבד אלו הכרובים הגדולים שעמדו על הארץ ומלאו את כל רוחב בית קודש הקדשים, ושרמזו על הכלל, רמזו אלו הכרובים הקטנים שעמדו על אהארון, על הפרט, על היחידים סגולה ובני עליה, וגם על צעירי הימים הנוחים עדיין מעול דרך ארץ, שהם יהיו בבחינת הכרובים אשר על הארון, פורשי כנפים למעלה, ופניהם איש אל אחיו בלי פנות ונסות לשום צד מהצדדים, ולא ימוש ספר התורה הזה מפיחם, דברים ככתבן ממש.

15

איהיה יונתן